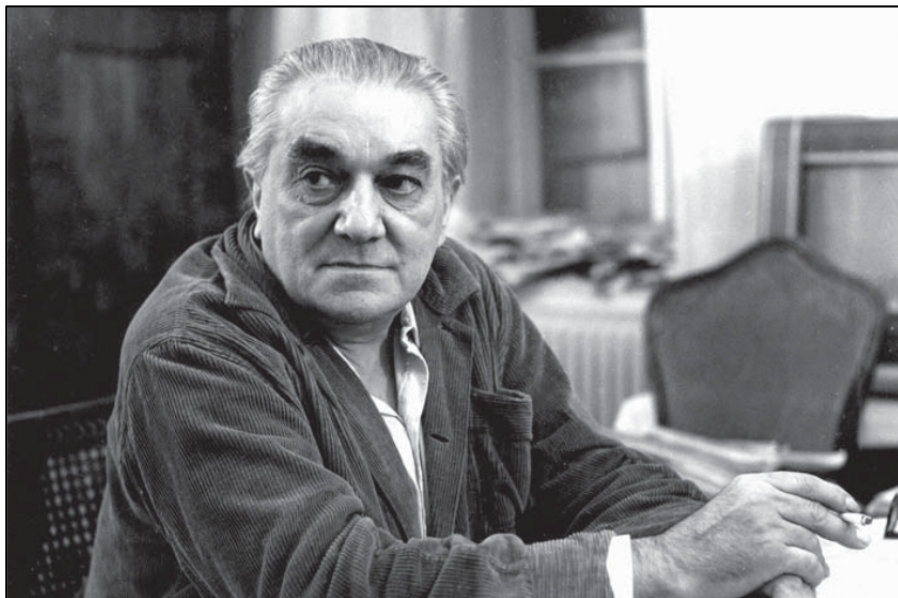

ВЛАДИМИР ХОЛАН (Vladimír Holan, 1905 – 1980) е сред най-значимите чешки поети на XX век, чиято творческа биография отразява литературната съдба на поколението, което преминава от полюса на комунистическите илюзии до полюса на екзистенциалната резигнация. Вл. Холан дебютира със стихосбирката *Блуждаещо ветрило* (*Blouznivý vějíř*, 1926), с която заявява своята естетическа съпричастност към поетиката на авангардизма (предимно на кубизма, поетизма и сюрреализма¹). Още в първите му поетически книги от 20-те и 30-те години неговият лирически глас озвучава дисонансите на битието, разпадащия се универсум на духа, усещането за невъзвратимост към целостта на света. През 40-те години наред със стихове за войната и за Червената армия Холан създава и едни от най-силните си поетически творби – *Терезка Планетова* (*Terežka Planetová*, 1943) и *Пътят на облака* (*Cesta mraku*, 1945), чрез които се завръща към себе си, освободен от илюзии и обременен от битийните истини. Изборът му да бъде поет на философско-екзистенциалните прозрения за невъзможния синхрон както във външния, така и във вътрешния свят на човека, го изолира от

¹ По този въпрос вж. Žoržeta Čolakova. Vladimír Holan a česká meziválečná avantgarda. // *Vladimír Holan a jeho soupoutníci*. Sborník příspěvků z III. kongresu světové literárněvědné bohemistiky. Sv. 2. Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2006, s. 11 – 19 (<http://www.ucl.cas.cz/edicec/data/sborniky/kongres/tretiIII/1.pdf>).

кръга на шумно аплодираните от режима поети, поради което след установяването на комунистическия режим много рядко биват издавани негови стихосбирки. Така по-голямата част от поезията на Холан се ражда в условията на тотална социална самоизолация. Едва в годините, предхождащи Пражката пролет, т.е. през 60-те години – „златното десетилетие“ за чешката литература, изобразително изкуство, кино, се появяват негови поетически книги, които се нареждат сред най-значимите творения на чешкото поетическо слово и му носят литературна слава извън пределите на Чехословакия. Израз на това признание е номинацията му за Нобелова награда през 1968 г. – годината, в която литературният приз е присъден на Самюъл Бекет.

Сред върховите творби на Холан е философско-рефлексивната пространна поема *Нощ с Хамлет* (*Noc s Hamletem*, създад. 1949 – 1952, изд. 1964). Като поет, който изразява духовния опит на съзнанието, съпротивляващо се и срещу социалното, и въобще срещу онтичното статукво, той функционализира различните структурни нива на поетическия език, за да постигне визията за непостижимото. Парадоксът като метафизична величина в поетическия език на Холан произтича от едновременността на конкретно и абстрактно, на опредметения аргумент и неговото незабавно дематериализиране, постигайки ефекта на неословесения енигматичен смисъл, който съществува извън означенията на думите. Спецификата на тази авторова метафорика прави Холановия поетически език уникален и в този смисъл лесно разпознаваем. Неговата образност се гради върху принципа на взаимното смислово отрицание, внушавайки по този начин чувството за екзистенциална несигурност.

В съзвучие с неговия вътрешен свят са и преведените от него поетически творби на десетки имена, принадлежащи на световната литература. На страниците на настоящия брой на сп. „Славянски диалози“ представяме Вл. Холан и като преводач (вж. с. 129).

Сред най-значимите литературоведски изследвания, посветени на Владимир Холан, са монографиите на Владимир Юстъл (*Vladimír Justl. Holaniana*. Praha: Akropolis, 2010), Владимир Кршиванек (*Vladimír Křivánek. Vladimír Holan básník*. Praha: Aleš Prstek, 2010) и Ксавие Галмиш (*Xavier Galmiche. Vladimír Holan, le bibliothécaire de Dieu : Prague 1905 – 1980*. Paris: Institut d'études slaves, 2009, чеш. изд. *Vladimír Holan, bibliotékař Boha : Praha 1905 – 1980; z francouzského originálu přeložila Lucie Koryntová*. Praha: Akropolis, 2012).

На български език поезията на Вл. Холан е превеждана от Въльо Раковски: *Блуждаещо ветрило* (София: Аб, 2000), *Нощ с Хамлет* (София: Народна култура, 1989). Предложените по-долу преводи са по изданието *Vladimír Holan. Spisy*. I – XV. Praha: Paseka, 1999 – 2016.

Básníka nemůže omluvit nic, ani jeho smrt.
 A přece z jeho nebezpečného bytí
 zůstává vždycky ještě jaksi navíc
 několik jeho znamení. A v nich
 věru ne dokonalost, i kdyby jí byl ráj,
 nýbrž pravdivost, i kdyby jí mělo být peklo...

(Na postupu, 1964)

LISTOPADOVÁ VICHŘICE

Plískavé kaňky vran... Ne pastelové hrudky.
 Kde kýchlo jezírko v brčál a v léto,
 tam dělí nás teď hrubší zrak a prudký.
 Čechulka prstu kodrcá po takovéto
 stěně, již potočité odlesk větru stíní.
 Kde obsah, sloh též pad... Strom švestkový pad nyní,
 jako by sklouz po vlastní pecce v jíní.

(Kamení, přicházíš, 1937)

MATKO

Matko, stále mi chybíš,
 a to právě tam, kde to nejvíc bolí!
 Slzo, jsi stále táž jako za mladosti,
 nebo i ty stárneš se stárnoucím?
 Poznání není vidění. Ale opakuje se to.
 I proto umíráme...

(Na sotnách, 1967)

TO JENOM SMRT

Prastará hrůza, prastarý úděs –
 a má to dětskou tvář... To proto,
 že v představách se k nim
 nepřiznáváme, neboť
 je u nás matka. A je to ona,
 která se stále ptá: „Je ti už líp?“
 To jenom smrt je bez otázek... Sama...
 Umění pro umění...

(Asklépiovi kohouta, 1970)

Нищо не оправдава поета, дори и смъртта му.
Ала от неговия рискован живот
остават винаги в повече
няколко само следи. В тях има
не съвършенство, дори да е раят,
а истинност, дори ако трябва да бъде тя адът...

(*На ход*, 1964)

НОЕМВРИЙСКА ВИХРУШКА

Плискащи пръски на врани... И не от пастели.
Там, дето езерце кихна в треви посред лято,
погледът рязък и груб нас сега ни разделя.
Клонче покълва от пръста, скрипти по стената,
вятър проблясва по нея със сенки игриви.
Същност и форма в разпад... И клонеста слива
по плодната ядка се свлича вдън скрежната нива.

(*Камъко, идвай*, 1937)

МАЙКО

Майко, все така ми липсваш
точно там, където най боли!
Ти, сълза, все същата ли си от младини,
или със стареещия остаряваш?
Знанието не е зрение. Ала се повтаря.
Затова умираме...

(*Предсмъртен час*, 1967)

САМО СМЪРТТА

Прастарият ужас, прастарият страх
има детско лице... И то е, защото
нашата мисъл отказва
да я признае, тъй като
ние си имаме майка,
и тя е тази, която все пита: „По-добре ли си вече?“.
Само смъртта не поставя въпроси... Сама е...
Изкуство за самото изкуство...

(*Петелът на Асклепий*, 1970)

KONEC?

Podzim... Možná že poslední
s posledním jablkem ze stromu
poznání...

Ejhle čas, kdy nelze čekat,
až se barva polepší, než uschne
obraz...

Ejhle čas, kdy prázdnota a vyprahlost
při světle bez tepla,
a přece jakoby k dovršení
ničí neřest, zločin a život...

To vše se také objevuje na zdi
prokvetlé ledkem, na zdi
tak na spadnutí, až je tu nikdo...

(Asklépiovi kohouta, 1970)

SNÍH

Sníh začal padat o půlnoci. A je věru pravda,
že se nejlíp sedí v kuchyni,
i kdyby to byla kuchyně nespavosti.
Je tam teplo, vaříš si něco, piješ víno
a hledíš oknem do důvěrné věčnosti.
Co by ses trápil, zda narození a smrt jsou jenom body,
když přece život není přímka.
Co by ses mučil pohledem do kalendáře
a staral se, kolik je ve hře.
A co bys doznával, že nemáš
na střevíčky pro Saskii?
A pročpak by ses holedbal,
že trpíš víc než jiní.

I kdyby na zemi nebylo ticha,
to sněžení je už vysnilo.
Jsi sám. Co nejmiň gest. Nic na odiv.

(Bolest, 1965)

КРАЙ?

Есен... Навярно последна
с последната ябълка от дървото
на познанието...
Ето, дошъл е моментът, когато не можем да чакаме
цветовете да станат по-ярки, докато изсъхне
картината...
Ето, дошъл е моментът, когато и пустош, и суша
в светлината, която не топли,
и сякаш за последно
унищожават престъпност, порок и живот...

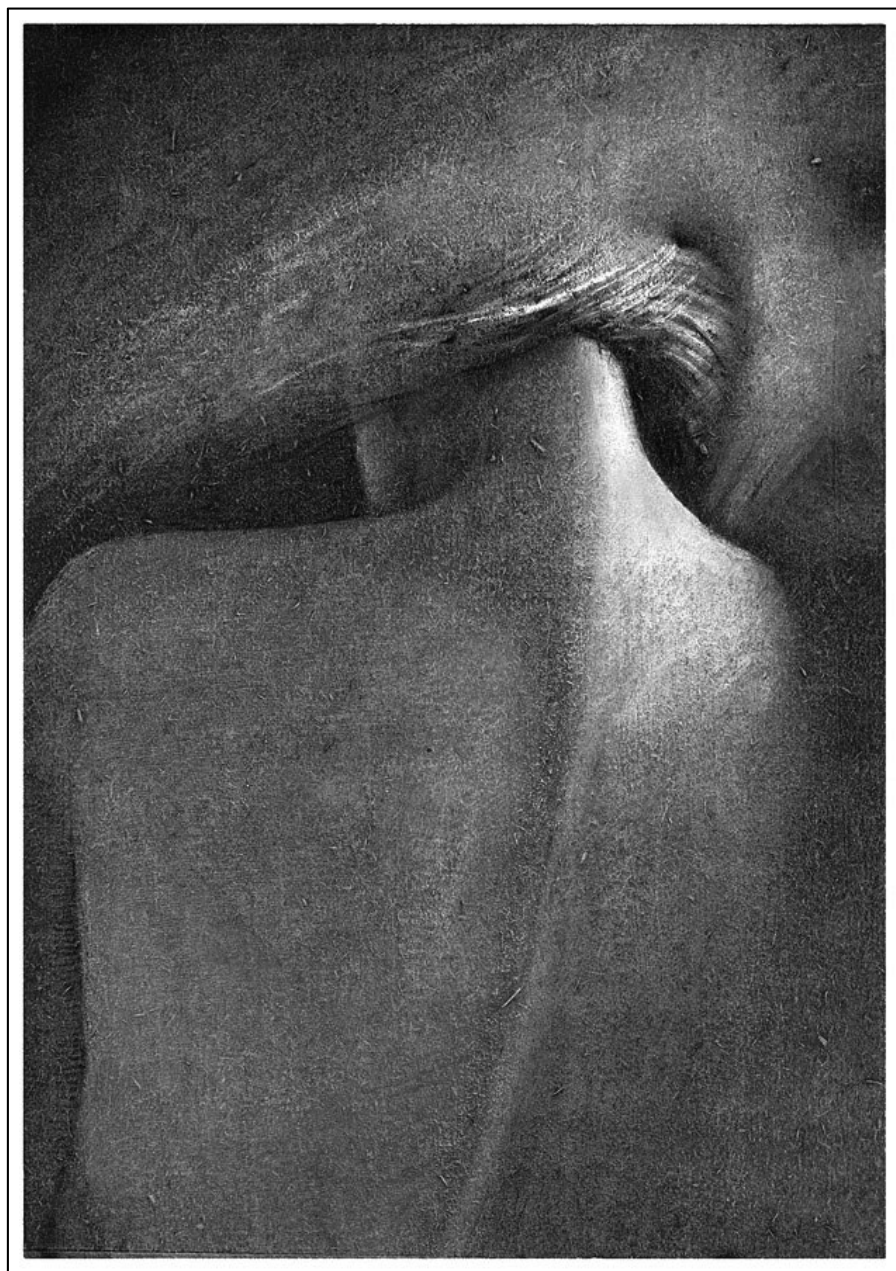
Всичко това става видимо върху зида
с цветя от нитрат, на зида,
преди да се срине, докато има тук никой...
(Петелът за Асклепий, 1970)

СНЯГ

Сняг заваля в полунощ. И е, бога ми, вярно,
че най-доброто място е кухнята,
дори да е кухнята на безсънието.
Там си на топло, нещо си сготвяш, сипваш си вино
и през прозореца гледаш към съкровената вечност.
Какво от това, че те мъчи въпросът дали животът и смъртта
са само точки,
щом все пак животът не е права линия.
Какво, като вираш очи в календара
и се терзаеш какъв е залогът в играта.
И какво, като си признаваш,
че не можеш да купиш пантофки за Саския.
И защо ли да се ласкаеш,
че страдаш повече от всеки друг.

Дори да няма на земята тишина,
снегът я вече изсънува.
Сам си. С възможно най-малко жестове. Нищо на показ.
(Болка, 1965)

Превод от чешки: **Жоржета Чолакова**

Хелена Константинова. Илюстрация към изданието със стихове на Вл. Холан *Ела с мен в нощта (Pojď se mnou do noci*, 1982)